

Läkares sjukskrivning av kvinnor och män

Ola Leijon
Jenny Lindblad
Niklas Österlund

Kontakt: ola.leijon@inspsf.se
www.inspsf.se

Fokus i studien är läkarintyget...

Försäkringskassan
Läkrintyg
1 (2)

0771 424 124
www.forsakringskassan.se

Diagnos nr
Försäkringskassans inlämningscentral
839 88 Östersund

Om patienten inte är tillstäm-
mer eller förklarad som icke till-
gänglig enligt lag (SOU S 2005 26)

1. Anläggning enligt smittskyddslagen på grund av smitta
(fortsätt se bil 8 b)

2. Diagnosprogram för sjukdom som orsakar reumatiskt ledvärk
Diagnoskod enligt ICD-10
(fortsätt på...

3. Aktuell sjukdomsform

4. Funktionsbedömning - observationer, undersökningsfynd och utredningsresultat
72831104

5. Aktivitetsbegränsning utifrån bil 2 (bil 2) och funktionsbedömning (bil 4)

6. Rekommendationer
7. Övrigt

...och den sjukskrivningstid som läkaren förskriver i intyget

Bakgrund

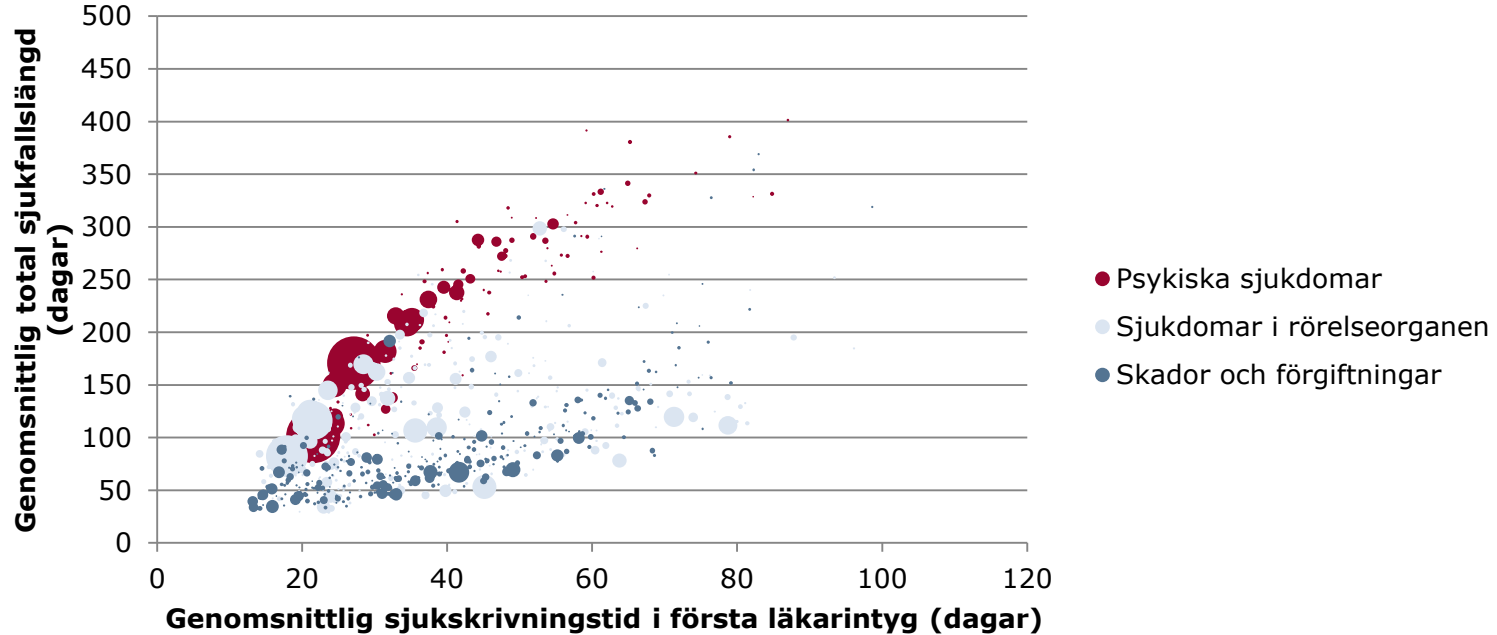
- Kvinnor har nästa dubbelt så högt sjukpenningtal jämfört med män
- Sjukpenningtalet varierar mellan olika landsting och regioner
- Kvinnors och mäns sjukfall är i genomsnitt ungefär lika långa
- Läkarintyget är ett centralt underlag för Försäkringskassans beslut om rätten till sjukpenning
- Läkarintyget påverkar inflödet i sjukförsäkringen

Bakgrund

ISF 2014:5

- Läkare sjukskriver män i genomsnitt 3 dagar längre än kvinnor i det första läkarintyget (diagnoskapitel)
- Den sjukskrivningstid som läkare förskriver i läkarintyg är i hög grad styrande för den försäkrades beslut av avsluta sin sjukskrivning
- Sjukskrivningstiden i det första läkarintyget har ett starkt samband med den sammanlagda sjukfallslängden

Sambandet mellan sjukskrivningstid i läkarintyg och total sjukfallslängd

Läkarintygsregistret

- Register hos Försäkringskassan som lagrar inkomna läkarintyg sedan juni 2008
- Omkring 3 av 4 intyg finns i registret
- De fält på läkarintyget som lagras är:
 - Huvuddiagnos
 - Bedömning om arbetsförmågans nedsättning
 - Läkarens förskrivarkod (frivillig uppgift) och arbetsplatskod
- Olika klassificering av verksamheter i landstingen

Syftet med studien är dels att undersöka de observerade skillnader som finns i sjukskrivningstid mellan kvinnor och män i läkarintyg, dels att öka förståelsen för bakomliggande faktorer som kan förklara skillnaderna

Sammanfattning

Studien visar att:

- läkare förskriver längre sjukskrivningstid för män än för kvinnor i läkarintyg
- hälso- och sjukvården bedömer att kvinnor som grupp har en i genomsnitt något sämre funktion än män som grupp

Studien pekar på behovet av flera olika slags insatser för att uppnå målet om en jämställd sjukskrivningsprocess

Delstudie 1

Den första delstudien är en registerstudie med **nationell data** som avser att besvara följande fråga:

1. Finns det skillnader mellan kvinnors och mäns sjukskrivningstid i det första läkarintyget respektive det efterföljande läkarintyget vad gäller olika diagnosavsnitt (kontrollerat för specifika diagnoser)?

Urval

- Påbörjade sjukfall >14 dagar 2010–2014
- Anställda
- Uppgift om sjukskrivningstid i det första läkarintyget
- Diagnoser med 30–70 % könsfördelning
- Sammanlagt cirka 680 000 sjukfall (55 % kvinnor)

Sjukskrivningstid
i det **första**
läkarintyget
i en sjukperiod

Diagnoskapitel enligt ICD-10-SE	Män	Kvinnor	Skillnad	Oförklarad skillnad
A00–B99				
Infektion	15,3	13,3	2,1	1,1***
C00–D48				
Tumörer	53,2	47,8	5,4	3,1***
E00–E90				
Endokrina sjukdomar m.m.	27,0	30,2	-3,2	1,4
F00–F99				
Psykiska sjukdomar	30,6	30,1	0,5	1,0,***
G00–G99				
Nervsystemet	35,3	31,3	4,0	3,5***
I00–I99				
Hjärta och kärl	41,4	32,8	8,5	3,4***
J00–J99				
Andningsorganen	13,8	12,2	1,6	1,1***
K00–K93				
Matsmältningsorganen	24,2	22,2	2,0	2,4***
M00–M99				
Rörelseorganen	30,4	28,2	2,2	2,2***
N00–N99				
Urin- och könsorganen	29,6	27,6	2,0	-0,5
R00–R99				
Symtom och sjukdomstecken	18,9	17,6	1,3	1,7***
S00–T98				
Skador och förgiftningar	35,2	32,4	2,8	3,1***
Övriga	25,7	24,2	1,5	2,6***
Samtliga	30,4	27,2	3,2	2,8***

Män sjukskrivs
längre tid än
kvinnor i
10 av 12
diagnoskapitel

Män sjukskrivs i
genomsnitt
2,8 dagar
längre än kvinnor

Det första läkarintyget

Diagnosavsnitt enligt ICD-10-SE		Män	Kvinnor	Skillnad	Oförklarad skillnad
F30–F39	Förstämmningssyndrom	33,5	33,2	0,4	0,8**
F40–F48	Neurotiska, stressrelaterade och somatoforma syndrom	26,7	26,9	–0,2	0,3
I60–I69	Sjukdomar i hjärnans kärl	63,9	58,5	5,4	3,5***
J09–J18	Influensa och lunginflammation	13,5	12,3	1,3	1,0***
K50–K52	Icke infektiös inflammation i tunntarmen och tjocktarmen	27,5	25,4	2,1	2,4***
K55–K63	Andra sjukdomar i tarmen	23,2	20,7	2,5	2,7***
M15–M19	Artros	59,7	54,9	4,8	1,4***
M20–M25	Andra ledsjukdomar	31,4	27,1	4,3	1,3***
M45–M49	Spondylopatier	46,8	45,2	1,7	0,8
M50–M54	Andra ryggsjukdomar	21,0	21,4	–0,4	0,6***
M65–M68	Sjukdomar i ledhinnor och senor	25,7	24,7	1,0	0,7
M70–M79	Andra sjukdomar i mjukvävnader	29,0	24,9	4,1	2,7***
R50–R69	Allmänna symtom och sjukdomstecken	19,8	18,8	1,0	0,9***
S20–S29	Skador i bröstregionen	24,0	20,7	3,3	1,8***
S40–S49	Skador på skuldra och överarm	34,9	33,6	1,3	3,2***
S50–S59	Skador på armbåge och underarm	38,5	35,7	2,8	1,8**
S60–S69	Skador på handled och hand	34,7	29,1	5,6	4,1***
S80–S89	Skador på knä och underben	43,6	41,2	2,4	2,9***
S90–S99	Skador på fotled och fot	29,3	25,5	3,7	2,0***
T00–T07	Skador som engagerar flera kroppsregioner	15,2	15,1	0,1	1,0**

De 20 vanligaste diagnosavsnitten vid sjukskrivning

Män sjukskrivs längre tid än kvinnor i **17 av 20** diagnosavsnitt

Resultat

- Män får längre initial sjukskrivningstid än kvinnor oavsett diagnos
- Könsskillnaderna är genomgående i både mans- och kvinnodominerade yrken
- Stora regionala skillnader
- Könsskillnaderna förstärks i det andra läkarintyget

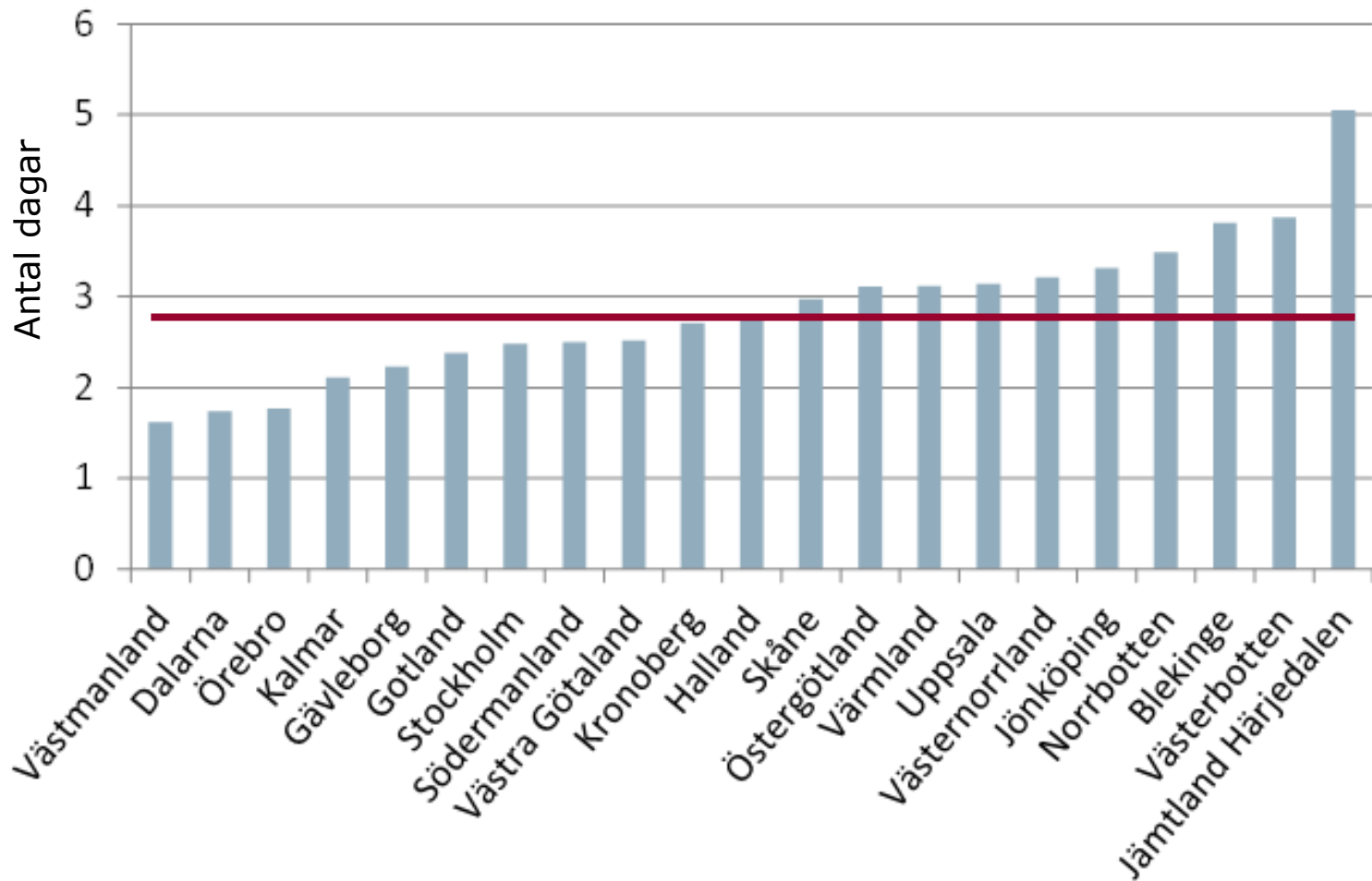
Sjukskrivningstid
i det **första**
läkarintyget
i en sjukperiod

<i>Diagnoskapitel enligt ICD-10-SE</i>		<i>Yrken</i>			
		<i>Samtliga</i> ¹	<i>Mans-</i> <i>dominerade</i>	<i>Blandade</i>	<i>Kvinno-</i> <i>dominerade</i>
A00–B99	Infektioner	+	+	+	+
C00–D48	Tumörer	+	+	.	+
E00–E90	Endokrina sjukdomar m.m.
F00–F99	Psykiska sjukdomar	+	+	+	+
G00–G99	Nervsystemet	+	+	+	+
I00–I99	Hjärta och kärl	+	+	+	+
J00–J99	Andningsorganen	+	+	+	+
K00–K93	Matsmältningsorganen	+	+	+	+
M00–M99	Rörelseorganen	+	+	+	+
N00–N99	Urin- och könsorganen
R00–R99	Symtom och sjukdomstecken	+	+	+	+
S00–T98	Skador och förgiftningar	+	+	+	+
	Övriga	+	+	+	+
Samtliga		+	+	+	+

+ män sjukskrivs längre tid

- ingen säkerställd skillnad

Skillnader i sjukskrivningstid mellan män och kvinnor i det första läkarintyget

Sjukskrivningstid
i det **andra**
läkarintyget
i en sjukperiod

Diagnoskapitel	Män	Kvinnor	Skillnad	Oförklarad skillnad
A00–B99 Infektion	15,2	14,5	0,7	0,8
C00–D48 Tumörer	66,1	61,9	4,1	0,7
E00–E90 Endokrina sjukdomar m.m.	31,4	37,0	-5,6	-2,0
F00–F99 Psykiska sjukdomar	35,9	35,6	0,3	0,7**
G00–G99 Nervsystemet	41,5	35,3	6,3	5,0***
I00–I99 Hjärta och kärl	44,5	38,1	6,5	3,0***
J00–J99 Andningsorganen	13,4	12,1	1,3	0,8**
K00–K93 Matsmältningsorganen	22,8	21,5	1,3	2,6***
M00–M99 Rörelseorganen	28,4	28,7	-0,4	0,8***
N00–N99 Urin- och könsorganen	37,0	34,4	2,6	-0,4
R00–R99 Symtom och sjukdomstecken	21,6	21,0	0,7	1,4**
S00–T98 Skador och förgiftningar	28,1	27,0	1,1	2,3***
Övriga	26,7	26,7	0,0	2,3***
Samtliga	30,3	29,4	1,0	1,8***

2,8 dagar
i första intyget
+
1,8 dagar
i andra intyget

Män söker vård både i lägre grad och i ett senare skede av ohälsa än kvinnor

- mer långvariga symtom
- svårare sjukdomssymtom?
- söker inte eller hänvisas inte till samma vårdformer
- andra orsaker?

Har observerade skillnader betydelse för kvinnors och mäns sjukfrånvaro?

- En tidigare ISF-studie har visat att kvinnor har en något högre sannolikhet än män att avsluta ett sjukfall under de första tre månaderna i sjukfallet
- En annan ISF-studie har visat att många kvinnor och män avslutar sjukfallet samma dag som ett läkarintyg upphör att gälla
- Kortare sjukskrivningstid i det första läkarintyget är en av förklaringarna till kvinnors högre sannolikhet att avsluta ett sjukfall under de första tre månaderna

Delstudie 2

Den andra delstudien är en registerstudie med **regionala data** och avser personer som har behandlats inom ramen för rehabiliteringsgarantin (23 753 personer). Delstudien är inriktad på att besvara följande frågor:

2. Finns det skillnader mellan kvinnors och mäns självskattade hälsa och behandlares bedömningar av patientens funktion?
3. Hur relaterar dessa bedömningar till kvinnors och mäns sjukfrånvaro?

Utfall

- Självskattad hälsa
- Behandlarens bedömning
- Sjukfrånvaro

Stegvis analys

- Bakgrundsfaktorer
- Statusfaktorer
- Ohälsfaktorer

Skillnader i självskattad hälsa för kvinnor och män

	<i>Modell 1</i>	<i>Modell 2</i>	<i>Modell 3</i>	<i>Modell 4</i>
Kvinnor	-1,532*** (0,300)	-1,603*** (0,313)	-1,001*** (0,308)	-1,087*** (0,307)
Bakgrundsfaktorer		X	X	X
Statusfaktorer			X	X
Ohälsfaktorer				X

Skillnader i behandlarens bedömning av kvinnor och män

	<i>Modell 1</i>	<i>Modell 2</i>	<i>Modell 3</i>	<i>Modell 4</i>	<i>Modell 5</i>
Kvinnor	1,123*** (0,034)	1,132*** (0,036)	1,078*** (0,034)	1,096** (0,034)	1,063* (0,032)
Män referens	1	1	1	1	1
Bakgrundsfaktorer		X	X	X	X
Statusfaktorer			X	X	X
Ohälsfaktorer				X	X
Självskattad hälsa					X

Skillnader i sjukfrånvaro för kvinnor och män

	<i>Modell 1</i>	<i>Modell 2</i>	<i>Modell 3</i>	<i>Modell 4</i>	<i>Modell 5</i>
Kvinnor	1,468*** (0,062)	1,420*** (0,065)	1,367*** (0,064)	1,311*** (0,063)	1,292*** (0,062)
Män (referens)	1	1	1	1	1
Bakgrundsfaktorer		X	X	X	X
Statusfaktorer			X	X	X
Ohälsfaktorer				X	X
Behandlarens bedömning					X

Studien pekar på behovet av flera olika slags insatser för att uppnå målet om en jämställd sjukskrivningsprocess

Långsiktiga kompetenssatsningar i försäkringsmedicin
och en fortsatt utveckling av stödresurser i sjukskrivningsprocessen
ur ett genusperspektiv

Centrala aspekter i kompetenssatsningar bör bland annat vara:

- hur hälso- och sjukvården kan uppnå eller upprätthålla en jämställd sjukskrivningsprocess
- hur hälso- och sjukvården kan undvika medikalisering av livsproblem och diagnosglidningar
- läkarens roll som så kallad första linjens grindvakt i sjukförsäkringen

Fokus i det fortsatta utvecklingsarbetet av riktlinjer och policydokument bör vara:

- att ge läkare stöd i att identifiera när sjukskrivning är en lämplig behandlingsmetod och när andra åtgärder än sjukskrivning kan vara ett bättre alternativ för kvinnor och män som söker vård
- vilken roll har arbetsgivaren?

En utökad användning av elektroniska läkarintyg i hälso- och sjukvården

- ökar effektiviteten i administrationen av sjukförsäkringen
- ger möjligheter att genomföra systematiska uppföljningar av läkares sjukskrivningspraxis på verksamhetsnivå samt på lokal, regional och nationell nivå

Studier av läkares sjukskrivning av kvinnor och män i och mellan olika landsting och regioner samt mellan olika vårdformer och läkarspecialiteter

Sådana studier kan exempelvis fylla kunskapsluckor avseende:

- varför det finns regionala skillnader i sjukfrånvaro
- inflödet i sjukförsäkringen när det gäller kvinnors och mäns vårdsoökarbeteende och sjukskrivning

Läkarintygs- och sjukfallsdata bör kombineras med hälso- och sjukvårdsdata

Mer att läsa i ISF-rapporter...

- 2016:13 Läkares sjukskrivning av kvinnor och män
- 2014:17 Vårdvalets effekt på sjukskrivningarna
- 2014:5 Läkarintygens betydelse för sjukfrånvaron
- 2013:6 Försäkringskassans handläggning av sjukpenning ur ett jämställdhetsperspektiv